

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 14 mars 1928 kl. 12 m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion
angående kyrkomötets lagstiftningsrätt m. m.*

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 46, har herr *Hallén* m. fl. hemställt, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt återupptaga de av riksdagen begärda utredningarna angående kyrkomötets lagstiftningsrätt och angående utvidgad lekmannarepresentation inom kyrkan, i vad rör såväl stiftens representation och stiftsstyrelserna som ock grunderna för kyrkomötets sammansättning, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill en dylik utredning må kunna föranleda.»

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

De utredningar, vilka motionärerna önska återupptagna, begärdes, såsom i motionen omförmäles, av 1920 års riksdag. I anledning av en inom andra kammaren av herr *Hallén* väckt motion hemställde nämligen konstitutionsutskottet (utlåtande nr 34) bland annat, att riksdagen »ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, under vilka förutsättningar ett införande av direkta val av lekmannaombud till kyrkomötet må kunna, i samband med en utvidgad lekmannarepresentation i övrigt inom kyrkan, genomföras, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill en dylik utredning kan föranleda». Vidare hemställde konstitutionsutskottet (utlåtande nr 49) i anledning av en inom samma kammare av herr *Engberg* väckt motion, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning av frågan, i vad mån kyrkomötets rätt att med Konungen och riksdagen lagstifta i kyrkolagsfrågor må kunna avskaffas och ersättas av en rätt att i dylika frågor avgiva utlåtande, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.» Vad utskottet i nämnda båda utlåtanden hemställt bifölls av kamrarna, beträffande det senare utlåtandet dock utan godkännande av utskottets motivering (riksdagens skrivelser nr 191 och 337.)

I anslutning till berörda framställning från riksdagen hemställde 1920 års kyrkomöte i skrivelse till Kungl. Maj:t, bland annat, att, därest frågan om kyrkomötets veto och därmed sammanhängande frågor bleve föremål för utredning, Kungl. Maj:t måtte tillse, att full hänsyn komme att tagas till kyrkans berättigade krav på att kyrkomötets medbestämmanderätt i frågor, som berörde kyrkans inre liv, samt hennes därav betingade ställning i ekonomiskt och organisatoriskt hänseende måtte hållas vid makt och stärkas.

Den 10 juni 1921 uppdrog Kungl. Maj:t åt landshövding Johan Widén att verkställa en förberedande undersökning rörande de ovan omförmälda frågor, varom riksdagen begärt utredning, jämte ett flertal andra i samband därmed stående spörsmål. Sedan Kungl. Maj:t hösten 1922 förordnat, att utredningsarbetet skulle inom viss tid avslutas, framlades undersökningens resultat i ännu ofullbordat skick uti ett den 31 maj 1923 dagtecknat betänkande. Utredningen har sedermera icke fortsatt, och det avgivna betänkandet har icke hittills föranlett någon åtgärd. 1925 års kyrkomöte hemställde emellertid, att Kungl. Maj:t täcktes förordna, att den av landshövding Widén påbörjade utredningen skulle av honom fortsättas och slutföras samt att utredningen sedermera skulle befordras till trycket och meddelas kyrkomötet.

Otvivelaktigt föreligga på ifrågavarande områden reformkrav, vilka äro värda synnerligt beaktande. Gränserna för det lagstiftningsområde, där kyrkomötet bör medverka, ävensom formerna för denna medverkan torde vara i behov av reglering. Likaså äro frågorna om ändrade grunder för kyrkomötets sammansättning och utseende, åsyftande utvidgad lekmannarepresentation och ökat deltagande från församlingsmedlemmarnas sida vid lekmanambudens utseende, liksom vidgat lekmannainflytande i övrigt inom kyrkan aktuella samt inom kyrkan och av kyrkomötet uppmärksammade spörsmål, vilka i och för sig väl kunde vara förtjänta av vidare utredning. Såväl riksdag som kyrkomöte hava ju tidigare påfordrat dylik undersökning.

Emellertid finner utskottet förevarande frågor för närvarande i väsentlig mån komplicerade genom den likaledes nu aktuella frågan om vidgad rätt till utträde ur svenska kyrkan. De år 1925 tillsatta religionsfrihets-sakkunniga hava den 9 augusti 1927 avgivit betänkande med förslag angående nyssberörda spörsmål jämte därmed sammanhängande frågor. Detta förslag är nu beroende på Kungl. Maj:ts prövning, och det torde kunna förväntas, att riksdagen inom kort, kanske redan nästa år, får mottaga proposition i ämnet. De sakkunnigas förslag innebär obegränsad rätt för kyrkans medlemmar att efter anmälan utträda ur kyrkan, utan att detta i regel inskränker den utträddes rättigheter såsom statsmedborgare. Genomföres detta förslag kommer den svenska kyrkan att erhålla en väsentligt förändrad ställning, vilket torde medföra konsekvenser såväl med avseende på den kyrkliga lagstiftningsmakten som kyrkans inre orga-

nisation. Under sådana omständigheter finner utskottet, att de utredningar, om vilkas återupptagande motionären hemställt, numera, innan frågan om rätt till utträde ur kyrkan vunnit sin lösning, sakna de säkra utgångspunkter, som erfordras.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 12 mars 1928.

På konstitutionsutskottets vägnar:

K. VON GEIJER.

Närvarande: Herrar *von Geijer, Engberg, Thulin, G. W. Hansson, Stendahl, Reuterskiöld, Vennerström, Martin Svensson, A. W. Johansson, Åkerberg, Isak Svensson, Magnusson i Tumhult, Gustafson i Kasenberg, Bäckström, Hallén, Pehrsson i Göteborg, Fast, Jensen, Svensson i Grönvik och Brännberg.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1:o) av herr *von Geijer*.

2:o) av herrar *G. W. Hansson, Hallén* och *Fast*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

De utredningar

meddelas kyrkomötet.

Otvivelaktigt föreligga på ifrågavarande områden reformkrav, vilka äro värda synnerligt beaktande. Då motionärerna påyrka, att den del av utredningen, som gäller kyrkomötets vetorätt, måtte utan dröjsmål återupptagas, stå de i god överensstämmelse med de uttalanden i frågan, som kommo till synes såväl i konstitutionsutskottets utlåtande som riksdagens skrivelse år 1920. En *snar* gränsreglering mellan riksdagens och kyrkomötets lagstiftningsområde är högst angelägen att få till stånd. Den konflikt mellan nämnda representationer, som senast år 1925 förekom vid behandlingen av lagförslaget om borgerlig begravning, visar angelägenheten av att lagfrågor av mer civilrättslig än kyrkorättslig karaktär helt undandragas kyrkomötets beslutanderätt, liksom det ock synes vara ett befogat krav att, såsom första kammaren år 1920 hävdade, kyrkan erhåller en viss lagstiftningsrätt i kyrkligt interna frågor.

Likaledes synes det utskottet synnerligen befogat, att de yrkanden om utredning, varom såväl riksdag som kyrkomöte förenat sig, rörande tidsenligare representationsformer för kyrkan snarast möjligt beaktas. Riksdagen har i sin skrivelse år 1920 påtalat de olägenheter, som vidlåda kyrkomötesvalen, ävensom uttalat sig för en prövning av frågan om utvidgning av lekmännens medbestämmanderätt i kyrkliga frågor. Även kyrkomötet har i sin skrivelse 1925 påyrkat, att den utredning av dessa frågor, som år 1923 avbrutits, måtte återupptagas.

Motionärerna hava därjämte i anknytning till riksdagsskrivelsen angående vidgat lekmannainflytande i övrigt inom kyrkan uppdragit linjer för en tänkt synodalförfattning inom kyrkan. Även om utskottet delar uppfattningen om vikten av ett vidgat lekmannainflytande — och särskilt i fråga om stiftsstyrelsernas mera tidsenliga sammansättning — anser sig utskottet sakna konstitutionell befogenhet att ingå på en prövning av dessa spörsmål, utan förväntar, att de komma att tillbörligt beaktas, då den avbrutna utredningen återupptages.

Det har ifrågasatts, att denna utredning lämpligen borde vila, till dess att riksdag och kyrkomöte hunnit taga ställning till de s. k. religionsfrihetssakkunniges förslag av år 1927. Utskottet vill emellertid därvid framhålla, att då riksdagen år 1909 avlät sin skrivelse angående utredning om vidgad rätt till utträde ur svenska kyrkan, ifrågasatte riksdagen på intet vis, att som en konsekvens härav borde följa, att vare sig frågan om riksdagens och kyrkomötets inbördes ställning eller frågan om den kyrkliga representationen på grund därav behövde upptagas till omprövning. Ej heller hava de myndigheter, som yttrat sig rörande 1909 års riksdagsskrivelse ifrågasatt något samband mellan densamma och de i motionen berörda frågorna. Religionsfrihetssakkunnige tillsattes år 1918, vilket likväl på intet vis hindrade 1920 års riksdag att begära utredningarnas igångsättande, liksom 1925 års kyrkomöte ej ansåg religionsfrihetssakkunniges pågående utredning vara något hinder för utredningarnas återupptagande. Religionsfrihetssakkunniges förslag innebär ej heller annat än vad riksdagen år 1909 begärde. Om riksdagen skulle biträda detsamma, så kommer därför spörsmålet om riksdagens och kyrkomötets inbördes ställning ej att undergå väsentliga förändringar, liksom ej heller frågan om lekmannainflytandet i den kyrkliga representationen.

Det är dessutom även högst ovisst, när och i vad omfattning religionsfrihetssakkunniges förslag kommer att från Kungl. Maj:ts sida föranleda någon framställning till riksdagen. Att under så ovissa förhållanden låta ett påbörjat, viktigt utredningsarbete alltfört vila under förmenande, att det står i samband med andra spörsmål — ett samband, som riksdagen år 1920 ej ansåg förefinnas — synes ej utskottet befogat, utan böra de utredningar, vilka riksdagen år 1920 funnit angelägna, återupptagas och bringas till slut.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen ville i anledning av herr Halléns m. fl. motion nr 46 besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte snarast möjligt återupptaga de av riksdagen 1920 och kyrkomötet 1925 begärda utredningarna angående kyrkomötets lagstiftningsrätt och angående utvidgad lekmannarepresentation inom kyrkan samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen må kunna föranleda.

3:o) av herr *Engberg* beträffande motiveringen.
